

Structured entities and its presentation according to IFRSs

Renáta Hornická¹

¹University of Economics in Bratislava
Faculty of Economic Informatics, Department of Accounting and Auditing
Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava, Slovak republic
E-mail: renata.hornicka@euba.sk

Abstract: *The paper deals with issues of structured entities and its presentation in the financial statements according to IFRSs. The structured entity is an entity that has been designed so that voting or similar rights are not the dominant factor in deciding who controls the entity. The structured entities have specific futures (restricted activities, a narrow and well-defined objective, directed by means of contractually arrangements, specific financing). The structured entity is consolidated when investor has control in the structured entity, in which he has interest. IFRS 12 regulate requirements about disclosing information not only about consolidated structured entities but also about unconsolidated structured entities.*

Keywords: *structured entity, consolidation, disclosure of information*

JEL codes: M40, M41.

1 Súčasný stav - úvod do problematiky

Vymedzenie kontroly ako najintenzívnejšej miery vplyvu, ktorú môže investor získať v inom subjekte je upravené v štandarde IFRS 10 *Konsolidovaná účtovná závierka* (pozn.: IFRS 10 vznikol ako výsledok Projektu konsolidácie, ktorý IASB viedla v rokoch 2003-2010. V rámci tohto projektu sa IASB zamerala na vytvorenie jednotného modelu konsolidácie (tzv. single control model), ktorý bude možné aplikovať na všetky subjekty a prehodnotenie požiadaviek týkajúcich sa zverejňovania informácií o konsolidovaných a nekonsolidovaných subjektoch. V rámci toho projektu sa IASB zaoberala aj problematikou investičných jednotiek.). Pri posúdení kontroly je dôležité identifikovať spôsob, akým má investor kontrolu nad iným subjektom (inou účtovnou jednotkou). Ak má investor prostredníctvom svojej investície kontrolu v inom subjekte, je materskou účtovnou jednotkou a zostavuje konsolidovanú účtovnú závierku za skupinu podnikov v súlade s IFRS 10.

Štruktúrované jednotky predstavujú subjekty, pri ktorých hlasovacie práva alebo podobné práva nie sú rozhodujúcim faktorom pri ich riadení. Práve táto skutočnosť spôsobuje, že pri štruktúrovaných jednotkách môže byť problematické posúdiť, či má investor kontrolu nad štruktúrovanou jednotkou, v ktorej má podiel. Od výsledku tohto posúdenia závisí, či štruktúrovaná jednotka bude alebo nebude konsolidovaná. Zároveň IFRS upravujú požiadavky týkajúce sa zverejňovania informácií o konsolidovaných štruktúrovaných jednotkách, ale aj o nekonsolidovaných štruktúrovaných jednotkách.

Cieľom príspevku je prezentovať a analyzovať vymedzenie štruktúrovaných jednotiek podľa IFRS, uviesť spôsob ich účtovného zobrazenia a prezentovať požiadavky týkajúce sa zverejňovania informácií o konsolidovaných a nekonsolidovaných štruktúrovaných jednotkách podľa IFRS.

2 Metodológia a zdrojové údaje

Na posúdenie vzniku povinnosti zostaviť konsolidovanú účtovnú závierku v Slovenskej republike sú dôležité ustanovenia zákona č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov (§ 22). Zásady a metódy uplatňované podľa zákona o účtovníctve pri zostavovaní konsolidovanej účtovnej závierky podnikateľských subjektov sa uplatňujú

podľa IFRS. Po zistení vzniku povinnosti zostaviť konsolidovanú účtovnú závierku, musí materská účtovná jednotka vymedziť subjekty, ktoré zahrnie do konsolidovanej účtovnej závierky.

Objektom skúmania v príspevku sú štruktúrované jednotky, ktoré predstavujú subjekty založené tak, aby hlasovacie práva (alebo podobné práva) neboli dominantným faktorom pri určení, kto ich kontroluje. Štruktúrované jednotky vznikajú predovšetkým vo finančnom sektore (účelové jednotky zaoberajúce sa sekuritizáciou, financovaním krytým aktívami, môžu to byť niektoré investičné fondy). Štruktúrované jednotky môžu byť založené aj za účelom výskumu a vývoja (napríklad farmaceutický priemysel), ale môžu byť zriadené aj v iných výrobných a nevýrobných odvetviach na presne stanovený a úzko vymedzený účel.

V príspevku je uplatnená prezentácia a analýza ustanovení IFRS týkajúcich sa štruktúrovaných jednotiek s následnou syntézou požiadaviek IFRS, ktoré musí uplatniť zostavovateľ účtovnej závierky pri posúdení, či má kontrolu v štruktúrovanej jednotke a pri zverejňovaní informácií o štruktúrovaných jednotkách podľa IFRS.

3 Výsledky a diskusia

Dôvodom prečo sa IASB venovala pri vydávaní IFRS 10 prehodnoteniu modelu kontroly bola existencia tzv. duálneho posudzovania (Farkaš, 2013, s. 58), či vznikol vzťah materský a dcérsky podnik podľa dovedy platného štandardu IAS 27 *Konsolidovaná a individuálna účtovná závierka* (model založený na hlasovacích právach) a SIC-12 *Konsolidácia-jednotky špeciálneho určenia* (model založený na rizikách a úžitkoch).

IAS 27 vychádzal z posudzovania právomoci investora vyjadrených formou hlasovacích práv. Základným predpokladom na posúdenie vzniku kontroly podľa IAS 27 bolo vlastníctvo väčšiny hlasovacích práv. Tento predpoklad podľa IAS 27 za určitých výnimočných okolností neplatil, ak sa preukázalo, že napriek vlastníctvu väčšiny hlasovacích práv, investor nemá kontrolu.

Interpretácia SIC-12 upravovala tzv. jednotky špeciálneho účelu (special purpose entities) vytvorené na dosiahnutie úzko a presne definovaného cieľa. Jednotky špeciálneho účelu mohli, ale nemuseli byť právnickou osobou a riadili sa na základe právnych dohôd, fungovali systémom autopilota (ich činnosť bola predurčená zmluvnými ustanoveniami). Subjekt, ktorý presúval aktíva do jednotky špeciálneho určenia, bol označený ako sponzor, v mene ktorého boli činnosti jednotky špeciálneho určenia riadené, mal schopnosť o nich rozhodovať a získavať úžitky z činnosti jednotky špeciálneho určenia a znášal riziká spojené s jednotkou špeciálneho určenia. Sponzor mohol vlastniť malý alebo aj žiadny podiel na vlastnom imaní. Poskytovatelia kapitálu mohli byť iné strany. Ak sa preukázalo, že existuje kontrola nad jednotkou špeciálneho účelu, mala sa zahrnúť do konsolidovanej účtovnej závierky. Bližší návod na konsolidáciu jednotiek špeciálneho určenia IAS 27 a ani interpretácia SIC-12 neposkytovali.

V praxi sa ukázali problémy spojené s posudzovaním jednotiek špeciálneho účelu a s ich zahrňaním do konsolidovanej účtovnej závierky. IASB dospela k záveru, že model kontroly musí zahŕňať aj práva a aj riziká a úžitky spojené s podielom v inej účtovnej jednotke (IFRS 10, Basis for Conclusion and amendments to guidance International Financial Reporting Standard, BC34). Snahou IASB bolo, aby jednotný model kontroly (tzv. single control model) bolo možné aplikovať na všetky subjekty a zároveň, aby sa zverejňovali dostatočné informácie o konsolidovaných a nekonsolidovaných subjektoch.

3. 1 Vymedzenie štruktúrovaných jednotiek podľa IFRS

Podľa IFRS 12 (*Dodatok A*) znamená podiel v inej účtovnej jednotke zmluvnú a nezmluvnú účasť, ktorá vystavuje investora riziku premenlivosti výnosov z výkonnosti tejto inej účtovnej jednotky. Podiel v inej účtovnej jednotke možno preukázať držbou nástrojov vlastného imania alebo dlhových nástrojov, ale aj inými formami účasti (poskytovanie finančných prostriedkov, podpora likvidity, zníženie úverového rizika

a záruky). Investor musí podľa IFRS 10 bez ohľadu na povahu svojho podielu posúdiť, či má kontrolu v subjekte, do ktorého investuje.

Investor má kontrolu v subjekte, do ktorého investuje, keď je podľa IFRS 10 angažovaný na variabilných výnosoch z podielu v subjekte, do ktorého investuje, alebo má na tieto výnosy právo a je schopný tieto výnosy ovplyvňovať prostredníctvom právomocí nad subjektom, do ktorého investuje (IFRS 10.6). Pri posudzovaní právomoci sú to najčastejšie (zvyčajne) hlasovacie práva alebo podobné práva, na základe ktorých je investor schopný riadiť relevantné činnosti (činnosti, ktoré významne ovplyvňujú výnosy podniku, do ktorého investuje). Práva investora v zmysle IFRS 10 musia byť podstatné (nie ochranného charakteru) a investor musí konať ako hlavný zodpovedný (nie ako zástupca). Môžu však existovať aj subjekty, ktoré sú založené tak, aby hlasovacie práva (alebo podobné práva) neboli rozhodujúcim faktorom pri ich riadení. Tieto subjekty sú podľa súčasných IFRS označené ako štruktúrované jednotky.

Štruktúrovaná jednotka (structured entity) je podľa IFRS 12 (Dodatok A) subjekt, ktorý bol navrhnutý (založený) tak, aby hlasovacie práva alebo podobné práva neboli dominantným faktorom pri rozhodovaní o tom, kto túto účtovnú jednotku kontroluje. Táto situácia nastane, keď sa hlasovacie práva týkajú len administratívnych úloh a relevantné činnosti sa riadia prostredníctvom zmluvných dohôd. Štruktúrovaná jednotka sa môže vyznačovať tým, že má obmedzené činnosti, je zameraná na úzko definovaný cieľ, nemá dostatok vlastného imania na financovanie svojej činnosti, a preto potrebuje finančnú podporu a je financovaná v podobe viacerých zmluvne viazaných nástrojov (môže byť financovaná viacerými investormi). Pri posudzovaní, či ide o štruktúrovanú jednotku stanovuje IFRS 10 nasledovné indikátory, ktoré treba vyhodnotiť (IFRS 10.B51-10.B53):

- **účel a plánovaný zámer subjektu, do ktorého investor investuje** – či má právomoc riadiť relevantné činnosti na základe posúdenia podmienok založenia a angažovanosti investora pri založení subjektu (nestačí iba účasť pri založení).
- **zmluvné dohody** - práva na kúpu, na predaj, likvidačné práva zriadené pri založení subjektu, posudzuje sa, či tieto zmluvné dohody úzko súvisia s činnosťou subjektu, do ktorého investor investuje a dávajú investorovi práva, ktoré sú dostatočné na to, aby mal právomoci.
- **či je subjekt navrhnutý tak, že relevantné činnosti sa vyskytnú len vtedy, keď nastanú určité budúce okolnosti** - subjekt je navrhnutý tak, aby riadenie jeho činností bolo vopred určené a výnosy boli vopred určené, posudzuje sa, či investor môže ovplyvňovať rozhodnutia o činnostiach subjektu, keď nastanú tieto okolnosti alebo udalosti.
- **či má investor explicitný alebo implicitný záväzok zabezpečiť, aby subjekt do ktorého investuje, pokračoval vo svojej činnosti, ako sa plánovalo** – takýto záväzok môže naznačovať, že investor je angažovaný na premenlivosti výnosov, čím sa zvyšuje motivácia investora získať dostatočné práva na to, aby mal právomoci.

Investor získava zo štruktúrovanej jednotky výnosy (napríklad opakujúce sa alebo neopakujúce poplatky, úroky, dividendy, zisky alebo straty z precenenia alebo ukončenia vykazovania podielov, zisky alebo straty z prevodu aktív na štruktúrované jednotky). Zároveň je však investor vystavený aj rizikám spojených so štruktúrovanou jednotkou.

Investor musí posúdiť, či má kontrolu v štruktúrovanej jednotke, v ktorej má podiel. Ak je výsledkom posúdenia zistenie kontroly v štruktúrovanej jednotke, v ktorej má investor podiel, zahrnie štruktúrovanú jednotku do konsolidácie a zverejní informácie o podieloch

v konsolidovaných štruktúrovaných jednotkách v súlade s požiadavkami IFRS 12 v poznámkach konsolidovanej účtovnej závierky.

Investor môže mať aj podiel v štruktúrovaných jednotkách, v ktorých nemá kontrolu, preto ich nekonsoliduje, sú to podľa IFRS 12 nekonsolidované štruktúrované jednotky. Podľa IFRS 12 sa majú zverejňovať aj informácie o nekonsolidovaných štruktúrovaných jednotkách v poznámkach účtovnej závierky investora.

3. 2 Zverejňovanie informácií o konsolidovaných a nekonsolidovaných štruktúrovaných jednotkách

Zverejňovanie informácií o podieloch v iných účtovných jednotkách rieši samostatne štandard IFRS 12 *Zverejňovanie podielov v iných účtovných jednotkách*. Zostavovateľ účtovnej závierky má podľa IFRS 12 (IFRS 12.B2-12.B6) zvážiť pri zverejňovaní informácií o podieloch v iných účtovných jednotkách vhodný spôsob ich spájania (napríklad podľa povahy činností, klasifikácie odvetvia, zemepisné umiestnenie). Je dôležité, aby zostavovateľ našiel rovnováhu, t.j. aby nepreťažoval používateľa informáciami, ale zároveň aby nedochádzalo k „zahmlievaniu“ informácií.

Pre **konsolidované štruktúrované jednotky** platia požiadavky týkajúce sa zverejňovania informácií o podieloch v konsolidovaných dcérskych podnikoch. V rámci týchto požiadaviek sa podľa IFRS 12 vyžaduje zverejňovať aj informácie týkajúce sa **povahy rizík spojených s podielmi v štruktúrovaných konsolidovaných jednotkách** (IFRS 12.14-12.16) v poznámkach konsolidovanej účtovnej závierky. Tieto riziká vznikajú predovšetkým pri poskytovaní finančnej podpory štruktúrovanej jednotke, čo môže vystaviť vykazujúcu účtovnú jednotku strate (napríklad dohody týkajúce sa likvidity).

IFRS 12 upravuje požiadavky na zverejňovanie informácií v závislosti od toho, či má materská účtovná jednotka alebo jej dcérska účtovná jednotka zmluvnú povinnosť poskytovať finančnú podporu (alebo inú podporu) alebo poskytuje finančnú podporu (alebo inú podporu) konsolidovanej štruktúrovanej jednotke bez toho, že by mala zmluvnú povinnosť. IFRS 12 vyžaduje dokonca zverejňovanie úmyslu poskytnúť finančnú podporu (alebo inú podporu) konsolidovanej štruktúrovanej jednotke vrátane úmyslu pomôcť štruktúrovanej jednotke pri získavaní finančnej podpory (alebo inej podpory).

O **nekonsolidovaných štruktúrovaných jednotkách** má investor zverejniť informácie, ktoré umožnia posúdiť **povahu a rozsah podielov v nekonsolidovaných štruktúrovaných jednotkách** a zhodnotiť **povahu a zmeny rizík spojených s jej podielmi v nekonsolidovaných štruktúrovaných jednotkách** (IFRS 12.24-12.31).

Na porozumenie povahe podielov v nekonsolidovaných štruktúrovaných jednotkách sú dôležité kvalitatívne a kvantitatívne informácie o podieloch v nekonsolidovaných štruktúrovaných jednotkách (povaha, účel, veľkosť a činnosti štruktúrovanej jednotky, spôsob jej financovania).

Ak má účtovná jednotka nekonsolidovanú štruktúrovanú jednotku, za ktorú nezverejňuje informácie o povahe rizík (napríklad preto, lebo ku dňu, ku ktorému zostavuje účtovnú závierku nemá v nej podiel), mala by zverejniť informácie, ktoré sa týkajú: spôsobu určenia sponzorovaných štruktúrovaných jednotiek, výnosov z týchto štruktúrovaných jednotiek (vrátane opisu typov výnosov) a účtovnú hodnotu všetkých aktív (v čase prevodu) prevedených na tieto štruktúrované jednotky v účtovnom období.

IFRS 12 vyžaduje samostatne zverejňovať informácie týkajúce sa povahy rizík v nekonsolidovanej štruktúrovanej jednotke (napríklad účtovné hodnoty aktív a záväzkov týkajúce sa podielu v nekonsolidovaných štruktúrovaných jednotkách spolu s uvedením riadkových položiek v účtovnej závierke, kde sú vykázané, hodnota maximálnej expozície

stratám z podielu v nekonsolidovaných štruktúrovaných jednotkách vrátane spôsobu jej určenia a ďalšie stanovené informácie).

Účtovná jednotka, ktorá poskytne počas účtovného obdobia finančnú podporu (alebo inú podporu) nekonsolidovanej štruktúrovanej jednotke, v ktorej mala v minulosti podiel alebo v súčasnosti má podiel, bez toho že by mala zmluvná povinnosť to urobiť, zverejní: typ a výšku poskytnutej podpory vrátane situácií, keď účtovná jednotka pomáhala štruktúrovanej jednotke pri získavaní podpory a dôvody poskytnutia podpory.

Podľa IFRS 12 by mala účtovná jednotka zverejniť akékoľvek súčasné úmysly poskytnúť finančnú podporu (alebo inú podporu) nekonsolidovanej štruktúrovanej jednotke vrátane úmyslu pomôcť jej pri získavaní finančnej podpory.

Záver

Pri posúdení, či existuje kontrola v investovanom subjekte (účtovnej jednotke) je dôležité vychádzať z ustanovení IFRS 10 *Konsolidovaná účtovná závierka*, ktorý obsahuje definíciu kontroly a návod na posúdenie, či subjekt (investor) získal kontrolu bez ohľadu na povahu svojho podielu v inej účtovnej jednotke. Vymedzenie pojmu *podiel* je podľa IFRS 12 *Zverejňovanie podielov iných účtovných jednotkách* pomerne široké, vzťahuje sa nielen na podiely reprezentované formou vlastníctva nástrojov vlastného imania, ale aj na podiely získané inou formou účasti (napríklad poskytovanie finančnej podpory, podpora likvidity). IFRS 12 upravuje požiadavky na zverejňovanie informácií o podieloch v iných účtovných jednotkách.

IFRS 12 zaviedol pojem *štruktúrovaná jednotka*, ktorý nahradil pojem *jednotka špeciálneho určenia* a zmenil definíciu tohto typu subjektu v porovnaní s interpretáciou SIC-12. Štruktúrované jednotky predstavujú subjekty, pri ktorých hlasovacie práva nie sú rozhodujúcim faktorom pri posúdení, kto má kontrolu. Štruktúrované jednotky majú svoje špecifické vlastnosti: úzko definovaný účel, môžu mať obmedzené činnosti, sú riadené prostredníctvom zmluvných dohôd (nie prostredníctvom hlasovacích práv), majú špecifický spôsob financovania.

Účtovná jednotka konsoliduje štruktúrovanú jednotku, v ktorej má podiel, keď má kontrolu v tejto štruktúrovanej jednotke. IFRS 12 samostatne upravuje požiadavky zverejňovať informácie o konsolidovaných štruktúrovaných jednotkách a nekonsolidovaných štruktúrovaných jednotkách. Cieľom týchto požiadaviek týkajúcich sa zverejňovania je, aby používateľ informácií z účtovnej závierky mohol porozumieť povahe a rozsahu podielov v štruktúrovaných jednotkách a zhodnotiť riziká spojené s podielmi v konsolidovaných a v nekonsolidovaných štruktúrovaných jednotkách.

Príslušnosť ku grantovej úlohe

Príspevok bol spracovaný ako výstup výskumného projektu KEGA č. 026EU-4/2016 *Potreba skvalitnenia účtovných informácií s využitím nadnárodných úprav, osobitne IFRS, v legislatívnych podmienkach Slovenskej republiky*.

Literárne zdroje a iné odkazy

Farkaš, R. (2013). *Konsolidovaná účtovná závierka v Slovenskej republike*. Prvé vydanie. Bratislava : Iura Edition.

IFRS 10. *Consolidated Financial Statements*. IASB, 2011 v znení neskorších úprav.

IFRS 12. *Disclosure of Interest in Other Entities*. IASB, 2011 v znení neskorších úprav.